

48-72 Aylık Çocuklara Yönelik Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin Geliştirilmesi Ve Geçerlik-Güvenirlilik Analizi¹

The Development And Analysis Of Reliability-Validity Of Social Problem Solving Skills Scale For 48-72 Month Old Children

Elif YILMAZ^a, Ozana URAL^b, Gülçin GÜVEN^b

^aKaramanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Karaman

^bMarmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul

Özet

Araştırmanın amacı 48-72 aylık çocukların sosyal problem çözme becerilerinin belirlenebilmesi için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının geliştirilmesidir. Karma araştırma modelinde tasarlanan araştırmanın iki çalışma grubu (Çalışma Grubu-I, 48-72 aylık 168 çocuğun anne-babası ve Çalışma Grubu-II, 48-72 aylık toplam 257 çocuk) mevcuttur. Araştırma kapsamında "Kişisel Bilgi Formu", "Sosyal Problem Çözme Becerileri Aile Görüşme Formu", "Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği", "Wally Sosyal Problem Çözme Testi" ve "Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği" olmak üzere beş veri toplama aracı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda geliştirilen Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler

okul öncesi dönem
sosyal problem çözme
geçerlik-güvenirlilik

Keywords

preschool period
social problem solving skill
validity-reliability

Abstract

The aim of this study is to develop a reliable and valid scale in order to determine problem solving skills of 48-72 months old children. The study is designed as a mixed research methods with has two different study groups (Study Group-I includes the parents of 168 children 48-72 months of age, and Study Group-II includes 257 children 48-72 months of age). Five data collection tools were used in the study. These are; "Personal Information Form", "Social Problem Solving Skills Parent Interview Form", "Social Problem Solving Skills Scale", "Wally Social Problem Solving Test" and "Social Competence and Behavior Evaluation-30 Scale (SCBE-30)". As a result of the study, Social Problem Solving Skills Scale was determined as a valid and reliable instrument.

1. Bu araştırma, Prof. Dr. Ozana Ural ve Öğr. Gör. Dr. Gülçin Güven'in danışmanlığında yürütülen Elif Yılmaz'ın doktora tezinin bir bölümünden üretilmiş ve 3. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde (31 Mayıs-3 Haziran 2016, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Extended Abstract

Social problem-solving skills are defined as used skills to overcome or solve dilemmas experienced in social situations. It is stated that the age range of 5-6 years is the critical period for social development and problem solving skills. Therefore the aim of this study is to develop a reliable and valid scale in order to determine problem solving skills of 48-72 months old children.

In the study that was planned in line with "Sequential Transformative Design"- one of mixed research methods-, qualitative data was collected to determine social problem situations of 48-72 months old children and then quantitative data was collected to conduct validity and reliability study of Social Problem Skills Scale and to examine social problem skills of children according to some variables. The qualitative data were designed in descriptive phenomenology approach and quantitative data were designed in general survey model.

The study has two different study groups chosen from among preschool education institutions in Anatolian side of Istanbul during academic year of 2014-2015. Study Group-I includes the parents of 168 children 48-72 months of age, and Study Group-II includes 257 children 48-72 months of age and it aims to investigate validity and reliability analysis of "Social Problem Solving Skills Scale" and social problem-solving skills in terms of demographic variables.

Five data collection tools were used in the study. These are; "Personal Information Form", "Social Problem Solving Skills Parent Interview Form", and "Social Problem Solving Skills Scale" developed by researcher for 48-72 months old children. "Wally Social Problem Solving Test" and 'Social Competence and Behavior Evaluation-30 Scale (SCBE-30)" were utilized to test the criterion validity of 'Social Problem-Solving Skills Scale' which was developed.

According to the qualitative results of the study, 546 social problem situations that children encounter at school, home and outside were determined and these problem situations were gathered under ten categories. Parents stated that they encounter social problem situation of "Insistence" the most and "Avoiding Responsibilities" the least. "Social Problem Solving Skills Scale" in the study was designed in narrative technique. The stories that make up themes of the scale were chosen from social problem situations that experienced by children the most according to the findings obtained from qualitative research which is the first part of the study. Through the stories that children are told related to problem situations they encounter in their daily life, they are expected to identify the behavior of the character which they act out and respond to the questions about the relationships in the stories they are told. Social Problem Solving Skills Scale consists of seven stories, the first of which is an example story which is not included in scoring. The themes of the stories are "Mocking", "Observance", "Insistence", "Violence", "Sharing", "Communication" and "Social Exclusion".

According to the findings of the study, the content validity index of Social Problem-Solving Skills Scale was found to be as .809 and KR20 value for total consistency coefficient was found to be as .680. It was determined that there is a significant difference between lower and upper groups for all the items of the scale and item discrimination was provided. As a result of the analysis conducted to determine the criterion validity, it was found that the scale provided criterion validity. According to the results of Hotelling's T-Squared Test, Social Problem Solving Skills Scale was designed in appropriate structure. Test-retest result of the scale was found to be .532 for Pearson Correlation coefficient. In light with all these findings, Social Problem Solving Skills Scale was determined as a valid and reliable instrument.

According to the children's responses for all items of the Social Problem Solving Skills Scale, it was determined that 817 of the children (53%) preferred positive social behaviors and 723 of the children (47%) preferred negative social behaviors when faced with problem situations. It was also found that children developed 16 different positive social behavior strategies and among from the strategies, the most preferred ones are "Accepting, participating to play and asking an adult for help"; whereas the least preferred ones are 'Finding a different person, waiting and defending oneself'. Among from 21 different negative social behavior strategies, the most preferred ones are "Physically negative reacting, crying and opposing (rejecting authority)"; whereas the least preferred ones are 'Being Offended, breaking the rules and yelling'.

1. Giriş

Sosyal problem çözme becerileri, yaşanan sosyal durumlardaki ikilemleri çözmek ya da başa çıkılması zor durumları önlemek amacıyla kullanılan beceriler olarak tanımlanmaktadır (Bredenkamp, 2015). Sosyal problem çözme becerileri, olumlu ve olumsuz davranışlar ile dürtüsel, kaçınmacı ve akılcı stiller gibi bilişsel ve davranışsal süreçleri içinde barındırır (Nezu, Nezu ve D’Zurilla, 2006). Bu alanda yapılan ilk araştırmaların, çocukların sosyal problem çözme becerileri ve aile ilişkileri ile erken deneyimin kalitesi üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Dubow ve Tisak, 1989; Dubow, Tisak, Causey, Hryshko ve Reid, 1991; D’Zurilla ve Nezu, 1999; Kazdin, Siegel ve Bass, 1992; Pettit, Dodge ve Brown, 1988). Çocukların sosyal alanda karşılaştıkları çatışma ve sorunları çözmeye yönelik beceri ve yetkinliklerinin pek çok değişkenden etkilendiği söylenebilir. Piaget’e (1928) göre çocukların yaşadığı sosyal çatışmalar gelişimleri üzerinde etkilidir ve bu çatışmalar çocuklarda egosantrizmin azalmasına neden olarak başkalarının bakış açılarını fark edebilmelerini sağlamaktadır (Akt. Berk, 2013). Çocukların sosyal problem durumları ile karşılaştıklarında temel olarak “olumlu (prososyal) davranışlar” ve “olumsuz (saldırgan) davranışlar” olmak üzere iki temel davranış sergiledikleri söylenebilir (Bayhan ve Artan, 2007). Ancak çocuklar genellikle karşılaştıkları problem durumlarına olumsuz davranışlar ile tepki verirler ve bu durumun problemi çözmek için daha uygun çözümler düşünememek, uygun olmayan çözüm yollarının yetişkinler tarafından pekiştirilmesi ve akranı model alma gibi nedenlerden kaynaklandığı ifade edilmektedir (Dereli, 2008).

Sosyal gelişim ve problem çözme becerileri için 5-6 yaş aralığının kritik dönem olduğu belirtilmektedir (Caprara, Barbaranelli, Pastorelli, Bandura ve Zimbardo, 2000). Bu sebeple okul öncesi dönemde sosyal problem çözme becerilerini kazanamayan çocukların, hayatları boyunca suç işlemek, bağımlılık, şiddet, istismar, okul fobisi, disiplin gibi problemlerle karşılaşmaya ve olumsuz davranış sergilemeye devam edeceği düşünülmektedir (Carpenter-Rich, Shepherd ve Nangle, 2008; Wang, Sandall, Davis ve Thomas, 2011). Bu görüşü destekleyen araştırma sonuçları incelendiğinde, sosyal problem çözme becerilerindeki sorunların; bireylerin ilerleyen dönemlerde saldırganlık (Keltikangas-Järvinen ve Pakaslahti, 1999), madde bağımlılığı (Herrick ve Elliott, 2001), kişilik bozuklukları (McMurrin, Duggan, Christopher ve Huband, 2007; McMurrin, Egan, Blair ve Richardson, 2001) gibi davranışsal ve psikolojik bozukluklarla ilişkili olduğu görülmüştür. Buna karşın akranlarıyla başarılı etkileşim kuran ve olumlu sosyal becerilere sahip olan çocukların, daha sonraki gelişim dönemlerinde duygusal ve davranışsal problem yaşama olasılığının azaldığı ileri sürülmüştür (Garnezy, 1991; Howes, 1987). Çocukların tüm hayatını etkileyebilecek bu denli önemli bir beceriye ilişkin problemlerin okul öncesi dönemde belirlenerek erken müdahale edilmesi önerilmektedir. Bu sebeple okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal problem çözme becerilerini değerlendirmeye yönelik çeşitli ölçme araçları geliştirilmiştir.

Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal problem çözme becerilerini değerlendirmek amacıyla Spivak ve Shure tarafından 1974 yılında geliştirilen Okulöncesi Kişilerarası Problem Çözme Testi, Dinçer (1995) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Testte, çocuğun akranı ve annesi ile yaşadığı problem durumlarını anlatan kısa hikâyeler aracılığıyla hikâyelerdeki kahramanın soruna çözüm üretmesi istenmektedir. Rubin ve Krasnor (1986) tarafından geliştirilen ve benzer özellikler taşıyan Çocuk Sosyal Problem Çözme Testi (Child Social Problem-Solving Test) ise çocukların davranışlarının gözlemlenmesine ve kodlanması ile sosyal problem çözme becerilerini değerlendirmektedir. Okul Öncesi Kişilerarası Problem Çözme Testi ile Çocuk Sosyal Problem Çözme Testi’nin birleşiminden oluşan Wally Sosyal Problem Çözme Testi “The Incredible Years” (İnanılmaz Yıllar) projesi kapsamında 1990 yılında Carolyn Webster Stratton tarafından derlenmiştir ve çocuklara görsellerle desteklenerek farklı sosyal problem durumları ile karşılaştığında ne yapacakları sorulmaktadır. Testin, öncelikle Dereli (2008) tarafından doktora tez çalışması kapsamında Türkçe uyarlanması yapılmış; ardından Yılmaz (2012) tarafından 60-72 aylık çocuklara yönelik geçerlik-güvenirlik analizleri yapılmıştır.

Görüldüğü gibi birbiriyle benzer özellikler taşıyan bu ölçme araçlarının temelinde sosyal problem durumlarının görsel materyallerle desteklenerek, çocuğun böyle bir durum karşısında göstereceği tepkiye yönelik sözel cevaplar alınması vardır. Buna ek olarak ise çocukların davranışları gözlemlenmektedir. İnsanlar, olaylar ve süreçler hakkında bilgi edinmek amacıyla gözlemler yapılabilir ve bu gözlemlerin anlam kazanabilmesi için yapılan gözlemlerin nitelendirilmesi gerekmektedir (DeVellis, 2014). Ancak bireylerin içinde buldukları durum karşısındaki davranışlarının doğrudan gözlemlenmesi, kişilerin psikolojik yapıları hakkında yanıltıcı bilgiler verebilir (Erkuş, 2014). Bu nedenle psikolojik ölçme araçları, tanımlanmış ve yapılandırılmış uyarıcılar sunarak uygun tepkilere ulaşılmasını hedefler (Erkuş, 2014).

Psikolojik testlerde, test edilen kişiye ilgili alanda sunulan materyaller ile kişinin kendi hayal dünyasını, imgelemelerini ortaya koyması sağlanır (Tunaboşlu-İkiz, 2001). Psikolojik test yöntemlerinden biri olan projektif yöntemde, test uygulanan kişiye sunulan belirsiz uyarıcılarla kişiden tepkide bulunması istenir. Testin ölçmeyi hedeflediği durum açıkça belirtilmediği için verilen yanıtlarda bilinçdışı istek ve duyguları ile dünyayı algılama şeklini yansıtacağı varsayılmaktadır (Akkoyun, 2005).

Projektif yöntemlerden biri olan görüşme değerlendirme tekniklerine dayalı ölçme araçlarının, objektif ölçme araçlarına göre bilinçdışı süreçleri yansıtması sebebiyle ölçülen durum ile ilgili daha kesin bilgiler içerdiği düşünülmektedir (Çalışır, 2008). Söz konusu çocuklar olduğunda ise görüşme gibi sözlü iletişim tekniği yerine oyunların iyi bir iletişim yolu olduğu söylenebilir. Çocuk için oyunlar sözel olmayan, sembolik ve eylem yönelimli bir iletişim biçimidir (Schaefer ve Drewes, 2013) ve çocukların kendilerini evrensel bir ifade şeklidir (Drewes, 2006). Özellikle kendini ifade etmekte güçlük yaşayan küçük yaş grubu çocuklar açısından oyun, yetişkinlerle iletişim kurmak, düşünme becerilerinin desteklenmesi, sosyal becerilerin kazandırılması sebebiyle kritik öneme sahip bir araçtır (Chaloner, 2001). Klasik oyun kuramcılarında biri olan Herbert Spencer elde etme ve zorbalık gibi içgüdülerin oyun sırasında ortaya çıktığını ifade etmektedir (Sevinç, 2005). Ayrıca çocukların sosyal gelişim alanı için kritik evre olan okul öncesi dönemde (Caprara, vd., 2000) sosyal problem çözme becerilerinin kazanılamaması durumunda davranışsal ve psikolojik bozuklukların, bireyin yaşamı boyunca devam ettiği yönündeki bulgular mevcuttur (Carpenter-Rich, vd., 2008; Herrick ve Elliott, 2001; Keltikangas-Järvinen ve Pakaslahti, 1999; McMurrin, vd., 2007; McMurrin, vd., 2001; Wang, vd., 2011). Bu sorunların yaşanmaması için gerekli müdahale ve önlemlerin sağlanabilmesi amacıyla bu yaş grubundaki çocukların, sosyal problem çözme becerilerini değerlendirmeye yönelik ölçme araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bilgilerden yola çıkılarak alan yazında 48-72 aylık çocukların sosyal problem çözme becerilerini test etmeye yönelik ölçme araçlarından farklı olarak projektif yöntemle öyküleme tekniğinde ve çocukların kendilerini oyun yoluyla ifade edebileceği bir geçerli ve güvenilir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır.

2. Yöntem

Araştırma Modeli

Çalışma karma araştırma modellerinden “Sıralı Dönüşümsel Tasarım” kullanılarak tasarlanmıştır. Araştırma kapsamında öncelikle 48-72 aylık çocukların yaşadıkları sosyal problem durumlarını belirlemeye yönelik tanımlayıcı fenomenoloji yaklaşımıyla nitel veriler toplanmış, ardından geliştirilen Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği’nin geçerlik-güvenirlilik çalışması için genel tarama modelinde nicel veriler toplanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmada iki farklı çalışma grubu mevcuttur. Araştırmada nitel verilerin elde edildiği Çalışma Grubu-I, 48-72 aylık 168 çocuğun anne-babasından oluşmaktadır. Nicel verilerin elde edildiği Çalışma Grubu-II ise “Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği”nin geçerlik ve güvenirlik analizlerinin ve sosyal problem çözme becerilerinin demografik değişkenler açısından incelenmesinin amaçlandığı 48-72 aylık 257 çocuktan oluşmaktadır.

Çalışma Grubu-I: Çalışma Grubu-I, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden alınan izinlerin ardından 2014-2015 eğitim-öğretim yılı güz döneminde İstanbul Anadolu yakasında Ataşehir ve Maltepe’deki okul öncesi eğitim kurumları arasından kolay ulaşılabilirlik ilkesi doğrultusunda belirlenen iki bağımsız anaokulu ve bir özel okul öncesi eğitim kurumundaki yönetici ve okul öncesi öğretmenlerinin onayı ile ailelere Sosyal Problem Çözme Becerileri Aile Görüşme Formu ulaştırılmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden 48-72 aylık çocuğa sahip olan 147’si anne ve 21’i baba olmak üzere toplam 168 ebeveyn Çalışma Grubu-I’i oluşmaktadır. Çalışma Grubu-I’deki 168 anne-babanın okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklarının 95’i kız ve 73’ü erkektir; 97’si 48-60 aylık ve 71’i 61-72 aylıktır. Çalışma grubuna dâhil edilen çocukların ailelerinin sosyo-ekonomik durumları kendi beyanları doğrultusunda elde edilmiş ve ailelerin 52’si alt, 85’i orta ve 31’i üst gelir düzeyinde olduklarını ifade etmişlerdir.

Çalışma Grubu-II: Çalışma Grubu-II, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden alınan uygulama izinlerin ardından 2014-2015 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında İstanbul Anadolu yakasındaki Kadıköy, Ataşehir ve Maltepe’deki okul öncesi eğitim kurumları arasından seçkisiz küme örnekleme yöntemiyle belirlenen beş bağımsız anaokulunda öğrenim gören, ebeveynleri tarafından araştırmaya katılmalarına onay verilen 48-72 aylık 257 çocuktan oluşmaktadır. Çalışma grubundaki çocuklar, öğretmen beyanları doğrultusunda özel eğitime gereksinim duymayan, normal gelişim gösteren çocuklardır.

Ölçek geliştirmeye çalışmalarında, örneklem/çalışma grubu sayısında çeşitli araştırmacılar farklı sayılar ifade etmişlerdir. Bu araştırmada da çalışmaları temel alınan Guilford’a (1954) göre ölçek geliştirmeye yönelik araştırmalarda örneklem sayısının en az 200 olması gerektiğidir. Ayrıca geliştirilen ölçeğin madde sayısı da çalışma grubunun belirlenmesinde bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre Stevens (2006: akt. Erkuş, 2014) madde başına 5-20 kişinin uygun olduğunu ifade ederken, Tavşancıl (2002) madde sayısının 5-10 katının yeterli olduğunu belirtmiştir. Tüm bu görüşler birlikte değerlendirildiğinde 48-60 aylık 107 ve 61-72 aylık 150 olmak üzere toplam 257 çocuk araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmaya katılan çocukların 131’i kız, 126’sı erkektir ve 168’i bir yıldır, 89’u iki yıldır okul öncesi

eğitim almaktadır ve çocukların 120'si tek çocuktur, 104'ünün bir kardeşi, 33'ünün iki ve daha fazla kardeşi vardır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında beş veri toplama aracı kullanılmıştır. Bunlar; araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu”, “Sosyal Problem Çözme Becerileri Aile Görüşme Formu” ve 48-72 aylık çocuklara yönelik “Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği”dir.

Geliştirilen “Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği”nin yapı geçerliğini test etmek amacıyla “Wally Sosyal Problem Çözme Testi” ile “Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından çalışma gruplarındaki çocukların (yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, okul öncesi eğitime devam süresi) demografik özelliklerinin belirlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır.

Sosyal Problem Çözme Becerileri Aile Görüşme Formu: Sosyal Problem Çözme Becerileri Aile Görüşme Formu, araştırmacılar tarafından 48-72 aylık çocukların karşılaştıkları sosyal problem durumlarını belirlemek amacıyla ebeveynlerin görüşlerine yer verecekleri bir form olarak tasarlanmıştır. Formda “okulda”, “evde” ve “ev dışında” olarak kategorilere ayrılarak farklı ortamlarda çocukların gösterdiği ya da maruz kaldıkları sosyal problem durumlarını belirtmeleri istenmiştir.

Wally Sosyal Problem Çözme Testi: “The Incredible Years” projesi kapsamında Carolyn Webster Stratton tarafından derlenerek oluşturulan Wally Sosyal Problem Çözme Testi çocukların sosyal problem çözme becerilerini test etmeyi amaçlar. Yılmaz (2012) tarafından yapılan geçerlik-güvenirlik çalışmasında testin Kr 20 güvenirlik katsayısı .79 ve testin aralıklı tekrarı korelasyon katsayısı ise .95’dir.

Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30 (SYDD-30): Ölçek, LaFreniere ve Dumas (1996) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe uyarlaması Çorapçı, Aksan, Arslan-Yalçın ve Yağmurlu (2010) tarafından yapılmıştır. Okul öncesi dönemdeki çocukların sorun belirtileri ile sosyal becerilerinin niceliğini değerlendiren 30 maddeden ve “Sosyal Yetkinlik”, “Kızgınlık-Saldırganlık” ve “Anksiyete-İçe dönüklük” olmak üzere üç alt ölçeğe sahip bir ölçektir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları alt boyutları için sırasıyla .88, .87 ve .84 olarak bulunmuştur. Ölçek, 6’lı Likerttir ve araştırmada çocukların öğretmenleri tarafından değerlendirilmiştir.

Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği: 48-72 aylık çocukların sosyal problem çözme becerilerinin belirlenmek amacıyla geliştirilen Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği öyküleme tekniğinde tasarlanmıştır. Ölçekte yer alan öykülerin belirlenmesinde çalışmanın nitel bulgularından yararlanılmıştır. Çocuklardan günlük yaşantılarında karşılaştıkları problem durumları ile ilgili anlatılan hikâyelerle, canlandırdığı karakterin gösterdiği davranışı belirlemek ve aktarılan hikâyelerdeki ilişkilerle ilgili sorulara yanıt vermeleri beklenmektedir. Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği toplam yedi hikâyeden (alay etme, kurallara uyma, ısrar, şiddet, paylaşma, iletişim kurma ve dışlanma) oluşmaktadır.

Hikâyelerdeki ana karakter, çocuğun cinsiyetine uygun olarak belirlenen (Ela/Ali) bir bebektir. Yaşanan sosyal problem durumlarında çocuğun bu bebeği kullanarak sergilediği davranış (görüntü ya da ses) kayıt altına alınır. Çocuğun sosyal problem durumuyla karşılaştığında yaşadığı olumlu ve olumsuz davranış ikilemi sonucunda tercih ettiği davranış gruplandırılır ve kodlanır. Olumlu davranışlar için 1 puan, olumsuz davranışlar için 0 puan verilir. Hikâyeler sonunda çocuğun tercih ettiği davranış puanları toplanarak çocuğun sosyal problem çözme beceri puanı (0-6 arasında) elde edilir. Ölçeğin toplamından alınan puan 0-2 arasında alt, 3-4 orta ve 5-6 ise üst sosyal problem çözme beceri düzeyini ifade eder. Örnek hikâye puanlamaya dâhil edilmez.

Verilerin Toplaması ve Analizi

Araştırma kapsamında İstanbul Anadolu yakasında Ataşehir ve Maltepe ilçelerindeki okul öncesi eğitim kurumları arasından kolay ulaşılabilirlik ilkesi göz önüne alınarak belirlenen üç okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-72 aylık çocuğa sahip olan ve gönüllük esasıyla araştırmaya katılmayı kabul eden 168 anne-baba çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Çalışma grubunda yer alan anne-babalara “Kişisel Bilgi Formu” ve “Sosyal Problem Çözme Becerileri Aile Görüş Formu” uygulanmıştır. Nitel veri analizi için Strauss ve Corbin (1990) tarafından geliştirilen “kodlama” yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşıma göre elde edilen veriler kavramsallaştırma olarak tanımlanan isim verme sürecinin ardından tüm kavramlar gruplandırılarak kategoriler (temalar) oluşturulur. Bu araştırmada da elde edilen veriler araştırmacı tarafından değerlendirilerek sosyal problem durumları kodlanmış ve problem durumları her bir alt amaca yönelik olarak kategorilere ayrılmıştır. Sosyal problem durumlarını ifade etmeyen cevaplar veriler arasından çıkarılmıştır. Buna göre anne-babalar, çocuklarının yaşadığını ifade ettikleri sosyal problem durumları kodlanmış ve 546 kod elde edilmiştir. Bu kodlar 10 kategori altında toplanmıştır ve oluşturulan kategoriler şunlardır: “Oyun vb. etkinliklerden dışlanmak”,

“Fiziksel şiddete maruz kalmak”, “Alay edilmek”, “Oyuncak vb. paylaşmamak”, “İletişim kuramamak (çekingenlik)”, “Sahip olduğu eşya ya da oyuncakların izinsiz kullanılması”, “Kurallara uymamak”, “Sorumluluk almamak”, “İsrar etmek”, “Sıraya riayet etmemek”.

Oluşturulan kategorilerin güvenilirliği için sosyal problem durumları ve kategoriler başka bir alan uzmanı araştırmacı tarafından tekrar eşleştirilmiştir. Ardından veriler uygun istatistik paket programına kaydedilmiştir. Araştırmacı ve iki uzman kişinin yaptıkları sosyal problem durumları-kategori eşleştirmeleri arasındaki tutarlılık hesaplanmıştır. Çocukların yaşadığı sosyal problem durumları için Cohen’s Kappa katsayısı .89 ($p=000$) olarak belirlenmiştir. Bu sonuç planlayıcılar arası güvenilirliğin yüksek olduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan anne-babaların çocuklarının yaşadıkları sosyal problem durumlarına ilişkin içerik ve tematik analizleri yapılarak sonuçlara ilişkin bulguların yüzde-frekans dağılımları belirtilmiştir.

Araştırmanın nicel boyutu olan 48-72 aylık çocuklara yönelik Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği’nin geliştirilmesi için araştırmanın ilk bölümünde nitel veri analizleri sonucunda elde edilen temalar ile çocukların en çok yaşadıkları sosyal problem durumları belirlenmiştir. Ardından geliştirilen Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği’nin uzman görüşleri alındıktan sonra 28 çocuk ile pilot çalışması yapılmış ve ölçeğe son şekli verilmiştir.

Pilot çalışmanın ardından Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği’nin uygulandığı 60-72 aylık 42 çocuğa yapı geçerliliğini test etmek amacıyla Wally Sosyal Problem Çözme Testi ile Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği (SYDD-30) uygulanmıştır. Elde edilen veriler, Pearson korelasyon analizi ile test edilmiştir.

48-72 aylık çocuklara yönelik Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği geçerlik-güvenirlik çalışması için 2014-2015 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında İstanbul Anadolu yakasındaki Kadıköy, Ataşehir ve Maltepe’deki okul öncesi eğitim kurumları arasından seçkisiz küme örnekleme yöntemiyle belirlenen beş bağımsız anaokulunda öğrenim gören, ebeveynleri tarafından araştırmaya katılmalarına onay verilen 257 çocuğa uygulanmıştır.

Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği için madde seçiminde madde analizi uygulanmıştır. Madde analizinde Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı, bağımsız gruplar t testi ve madde ayırıcılık indeksi tekniklerinden yararlanılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik analizi için KR-20 iç tutarlılık katsayısı kullanılmıştır. Ölçeğin geçerliği kapsamında ise yapı geçerliğine ek olarak test-tekrar test geçerliği tekniklerinden yararlanılmıştır.

Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği’ni oluşturan her madde için çocuklardan alınan cevaplar gruplandırılarak yüzde ve frekans analizleri yapılmıştır. Ölçeğin her bir maddesi (hikâyesi) için araştırmacı ile bir uzman kişinin yaptıkları davranış-sosyal problem kategorileri eşleştirmeleri arasındaki tutarlılık hesaplanmış ve Cohen’s Kappa katsayısı .96 ($p=000$) bulunmuştur. Bu sonuç puanlayıcılar arasındaki güvenilirliğin yüksek olduğunu göstermektedir.

Geliştirilen olan “Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği” ile elde edilen veriler SPSS for Windows (Statistical Package for Social Sciencies) programı kullanılarak çözümlenmiştir. Tüm araştırmada istatistiksel önemlilik düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamında geliştirilen Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği’nin geçerlik-güvenirlik analizlerine ilişkin bulgular sunulmuştur.

Tablo 1. Okulda, evde ve ev dışında yaşanan sosyal problem durumlarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Okulda, Evde ve Ev Dışında Yaşanan Sosyal Problemler	f	%
İsrar etmek	139	25,5
Kurallara uymamak	90	16,5
Oyun vb. etkinliklerden dışlanmak	72	13,2
Oyuncak, vb. paylaşmamak	72	13,2
İletişim kuramamak (çekingenlik)	63	11,5
Fiziksel şiddete maruz kalmak	50	9,2
Alay edilmek	27	4,9
Sıraya riayet etmemek	18	3,3
Sahip olduğu eşya ya da oyuncakların izinsiz kullanılması	9	1,6
Sorumluluk almamak	6	1,1
Toplam	546	100,0

Tablo 1’de çalışma grubundaki çocukların okulda, evde ve ev dışında yaşadıkları sosyal problem durumları bir araya getirildiğinde toplam 546 problem durumunun 10 kategori altında toplandığı görülmektedir. Bu kategoriler incelendiğinde sırasıyla “İsrar etmek” ($f=139$, %25,5), “Kurallara uymamak” ($f=90$, %16,5), “Oyun vb. etkinliklerden dışlanmak” ($f=72$, %13,2) ve “Oyuncak, vb. paylaşmamak” ($f=72$, %13,2) problemlerinin en çok karşılaşılan sosyal problem durumları olduğu belirtilmiştir. Çocukların en çok karşılaştıkları sosyal problemler arasında ilk yedi kategori ise geliştirilen Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği’nin temalarını oluşturmaktadır.

Geliştirilen Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği’nin uzman değerlendirmeleri için Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı’nda görev yapan 5 öğretim üyesi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı’nda görev yapan 2 öğretim üyesi ve üniversite uygulama biriminde görev yapan 2 okul öncesi öğretmeni olmak üzere toplam 9 kişiden uzman görüşü alınmıştır. Uzman değerlendirmeleri sonucunda her bir madde (olay) için kapsam geçerlik oranı hesaplanmıştır.

Tablo 2. Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği uzman görüşlerine ilişkin kapsam geçerlik oranı

Maddeler	Uygun	Uygun Değil	Düzeltilmeli	KGO
Örnek olay	9	0	0	1
Olay 1	8	0	1	0,777
Olay 2	8	0	1	0,777
Olay 3	8	1	0	0,777
Olay 4	8	0	1	0,777
Olay 5	8	0	1	0,777
Olay 6	8	0	1	0,777

Uzman Sayısı= 9
Kapsam Geçerlik Ölçütü= 0,75
Kapsam Geçerlik İndeksi= 0,809

Tablo 2’ye göre Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği’nin kapsam geçerlik oranı örnek olay için 1, diğer maddelerin tümü için ise 0,777 olarak belirlenmiştir. Ayrıca tüm test için Kapsam Geçerlik İndeksi hesaplanmıştır (KGI=0,809).

Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği’nin ölçüt geçerliliğini sağlamaya yönelik olarak yapı geçerliği kapsamında 60-72 aylık 42 çocuk ile SYDD-30 Ölçeği ve Wally Sosyal Problem Çözme Testi ile Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği arasındaki ilişkinin incelendiği Pearson korelasyon analizine Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği ile SYDD-30 Ölçeği ve Wally Sosyal Problem Çözme Testi arasındaki ilişkiye yönelik Pearson korelasyon analizi

		Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği			Wally Sosyal Problem Çözme Testi
		Sosyal Yetkinlik	Kızgınlık-Saldırganlık	Anksiyete-İçer dönüklük	
Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği	r	,593	-,473	-,139	,324
	p	,000*	,002*	,379	,036*
	n	42	42	42	42

* $p < .05$

Tablo 3 incelendiğinde Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği toplam puanı ile SYDD-30 Ölçeği’nin “Sosyal Yetkinlik” ($r=,504$; $p < .05$) ve “Kızgınlık-Saldırganlık” ($r=-,473$; $p < .05$) alt boyutları arasında anlamlı ilişki olduğu, “Anksiyete-İçer dönüklük” ($r=-,139$; $p > .05$) alt boyutu arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği ile Wally Sosyal Problem Çözme Testi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır ($r=,324$; $p < .05$).

Tablo 4. Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği’nin madde toplam analizleri

Madde No	Madde Çıkartılırsa Test Ortalaması	Madde Çıkartılırsa Test Varyansı	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu	Madde Çıkartılırsa KR20 Değeri
M1	2,6498	2,072	,522	,644
M2	2,6965	2,189	,430	,679
M3	2,6615	2,365	,303	,725
M4	2,7043	2,045	,542	,635

Madde No	Madde Çıkartılırsa Test Ortalaması	Madde Çıkartılırsa Test Varyansı	Düzeltilmiş Madde- Toplam Korelasyonu	Madde Çıkartılırsa KR20 Değeri
M5	2,6420	2,348	,317	,721
M6	2,5992	2,186	,443	,678
Test Toplam KR20 Değeri = 0,680				

Tablo 4 incelendiğinde Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin maddelerinin diğer maddelerin toplamından oluşan bütün arasındaki korelasyon görülmektedir. Madde-toplam korelasyon değerlerine göre en düşük değerin 0,303, en yüksek değerin ise 0,542 olduğu belirlenmiş ve madde-toplam korelasyon sonuçlarına göre hiçbir maddenin .20'nin altında değere sahip olmadığı saptanmıştır. Buna ek olarak madde çıkartılırsa KR20 güvenilirlik katsayısının değişimi incelendiğinde, en düşük değerin 0,635 ve en yüksek değerin 0,725 ve test toplam KR20 değerinin 0,680 olduğu bulunmuştur.

Tablo 5. Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin maddelerinin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

Madde No	$\bar{X}$	Ss	n
M1	,540	,499	257
M2	,494	,500	257
M3	,529	,500	257
M4	,486	,500	257
M5	,548	,498	257
M6	,591	,492	257
$\sum \bar{X}$		3,190	
$\sum S^2$		2,928	
$\sum Ss$		1,711	

Tablo 5 incelendiğinde Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin maddelerine ait aritmetik ortalaması en yüksek maddenin 0,591 değeri ile Madde 6, ortalaması en düşük maddenin ise 0,486 değeri ile Madde 4 olduğu bulunmuştur. Maddelerin standart sapma değerleri incelendiğinde en yüksek standart sapma değerinin Madde 2, Madde 3 ve Madde 4 için 0,500; en düşük standart sapma değerinin 0,492 ile Madde 6'ya ait olduğu saptanmıştır. Bu bulguların yanı sıra tüm testin ortalaması 3,190; test varyansı 2,928 ve standart sapması değeri 1,711 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 6. Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin madde ayırt edicilikleri

Madde	Grup	n	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	p
M1	Alt % 27	69	,14	,35	-13,400	136	.000*
	Üst % 27	69	,89	,30			
M2	Alt % 27	69	,14	,35	-13,400	136	.000*
	Üst % 27	69	,89	,30			
M3	Alt % 27	69	,26	,44	-7,724	136	.000*
	Üst % 27	69	,81	,39			
M4	Alt % 27	69	,01	,12	-22,451	136	.000*
	Üst % 27	69	,89	,30			
M5	Alt % 27	69	,23	,42	-8,985	136	.000*
	Üst % 27	69	,84	,36			
M6	Alt % 27	69	,18	,39	-11,854	136	.000*
	Üst % 27	69	,89	,30			

* $p < .05$

Tablo 6'ya göre, Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nde yer alan maddelerin ayırt ediciliğini incelemek amacıyla testin her bir maddesi için en yüksek puanın %27'lik dilim puanları ile testin her bir maddesi için en düşük puanın %27'lik dilim puanları arasında ilişkisiz t testi yapılmıştır. Analiz sonucunda, ölçeğin tüm maddeleri için alt ve üst gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur ($p < .05$).

Tablo 7. Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin test-tekrar test katsayıları

		Tekrar Test
	r	,532
Test	p	,001*
	n	35

* $p < .05$

Tablo 7'ye göre Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin test-tekrar test sonuçları arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Buna göre Pearson korelasyon katsayısının 0,532 olduğu saptanmıştır.

Tablo 8. Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin tüm maddelerine çocukların verdiği olumlu ve olumsuz sosyal davranışlara ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımı

Olumlu Sosyal Davranışlar			Olumsuz Sosyal Davranışlar		
	f	%		f	%
Kabul etmek	212	13,7	Fiziksel olumsuz tepkiler vermek	121	7,8
Oyuna katılmak	143	9,2	Ağlamak	107	6,9
Yetişkinden yardım istemek	126	8,1	Yetişkinine karşı gelmek (otoritesini reddetmek)	105	6,8
Özür dilemek	49	3,2	Problemi yetişkinin çözmesini istemek	68	4,5
Nedenini açıklamak	47	3,1	Bilmiyorum/cevap yok	49	3,2
Tekrar sormak	39	2,6	Görmezden gelmek	48	3,2
Sözel olarak kendini savunmak	38	2,5	Yalnız oynamak	40	2,7
Farklı bir oyun oynamak	35	2,3	Israr etmek	35	2,3
İzin istemek	26	1,7	Şikâyet etmek	25	1,6
Nedenini sormak	26	1,7	Sözel olumsuz tepkiler vermek	20	1,3
Paylaşmak	24	1,5	Kaçmak	18	1,1
Farklı bir çözüm önerisi üretmek	21	1,4	İzinsiz almak	16	1
Ertelemek	13	0,8	Yetişkin tarafından cezalandırılmak	15	0,9
Farklı bir kişi bulmak	10	0,7	Reddetmek	13	0,8
Beklemek	6	0,4	Yaramazlık yapmak	13	0,8
Kendini korumak/savunmak	2	0,1	Yalan söylemek	9	0,6
			Utanmak	7	0,4
			Korkmak	5	0,3
			Küsmek	4	0,2
			Kurallara uymamak	3	0,2
			Bağırarak	2	0,1
TOPLAM	817	53	TOPLAM	723	47

Tablo 8 incelendiğinde Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin tüm maddeleri için tercih ettikleri davranışlar incelendiğinde, çocukların 817'si (%53) olumlu ve 723'ü (%47) olumsuz sosyal davranış sergilemeyi tercih ettikleri görülmektedir. Çocukların tercih ettiği olumlu sosyal davranışlar 16 farklı kategori altında toplanmıştır ve bu davranışlar tercihlerinin sırasıyla en çok "Kabul etmek" ($f=212$; %13,7), "Oyuna katılmak" ($f=143$; %9,2), "Yetişkinden yardım istemek" ($f=126$; %8,1), "olarak belirlenmiştir. Çocukların tercih ettiği olumsuz sosyal davranışlar 21 farklı kategori altında toplanmıştır ve bu davranışlar, tercihlerinin sırasıyla en çok "Fiziksel olumsuz tepkiler vermek" ($f=121$; %7,8), "Ağlamak" ($f=107$; %6,9), "Yetişkinine karşı gelmek (otoritesini reddetmek)" ($f=105$; %6,8) davranışlarını tercih ettikleri saptanmıştır.

4. Tartışma ve Sonuç

Araştırma, 48-72 aylık çocukların sosyal problem çözme becerilerinin belirlenebilmesi için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının geliştirilmesi amacıyla tasarlanmıştır. Geliştirilen ölçme aracında çocukların en çok karşılaştıkları sosyal problem durumlarının saptanması amacıyla 168 çocuğun ebeveynlerinden elde edilen veriler değerlendirildiğinde çocukların okulda, evde ve ev dışında yaşadıkları 546 sosyal problem durumu belirlenerek 10 kategori altında toplanmıştır. Ailelerin ifadeleri doğrultusunda en çok yaşanan yedi problem durumu ölçeğin her bir maddesi için tema olarak seçilmiştir. Bu kategoriler incelendiğinde sırasıyla "Israr etmek", "Kurallara uymamak", "Oyun vb. etkinliklerden dışlanmak" ve "Oyuncak, vb. paylaşmamak" problemlerinin en çok karşılaşılan sosyal problem durumları olduğu

belirtilmiştir. Alan yazında bu sonuç ile benzerlik gösteren araştırmalar mevcuttur (Catron & Masters, 1993; Furniss, Beyer, & Guggenmos, 2006; Sevim, 2004; Uysal, Akbaba Altun, & Akgün, 2010).

Geliştirilen Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin ölçüt geçerliğinin belirlenmesi amacıyla ilk olarak kapsam geçerliğine yönelik 9 uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşü sonucunda testin maddelerinin alabileceği minimum değer 0,75 olduğu ve bu değerden daha düşük değere sahip olan test maddelerinin testten çıkartılmasının uygun olduğu belirlenmiştir (Lawshe, 1975: akt. Yurdugül, 2005; Veneziano & Hooper, 1997). Ölçekte hiçbir maddenin KGO'su 0,75 değerinin altında kalmadığı için bütün maddeler madde havuzunda yer almıştır. Ayrıca tüm test için Kapsam Geçerlik İndeksi hesaplanmıştır (KGI=0,809). Alpar (2014)'e göre kapsam geçerlik indeksinin 0,67'den büyük olması durumunda ölçek kapsam geçerliğini sağlamaktadır. Bu değer minimum Kapsam Geçerlik Ölçütü (KGO=0,75) için belirlenen değerden büyük olduğu belirlenmiştir ve testin kapsam geçerliğinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (KGI > KGO).

Ölçme araçlarının yapı geçerliğinin belirlenmesinde pek çok farklı yöntem kullanılmaktadır. Bu araştırmada geliştirilen Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin projektif bir test olması ve madde sayısının az olması sebebiyle "ilgili test/ölçek ile dış testler arasındaki korelasyon katsayısının hesaplanması (convergent validity)" yöntemi kullanılmıştır (Alpar, 2014). Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek amacıyla Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği ile SYDD-30 Ölçeği ve Wally Sosyal Problem Çözme Testi arasındaki ilişki incelenmiştir. Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği ile SYDD-30 Ölçeği'nin "Sosyal Yetkinlik" alt boyutu arasında pozitif yönlü, "Kızgınlık-Saldırganlık" alt boyutu arasında negatif yönlü yüksek düzeyde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği ile Wally Sosyal Problem Çözme Testi arasında da orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Buna göre geliştirilen Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin yapı geçerliğini sağladığı ifade edilebilir.

Bir ölçme aracının güvenilir olarak nitelendirilebilmesi için "aynı anda elde edilen cevapların (puanların) tutarlı" ve "farklı zamanlarda alınan cevapların tutarlı" olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2014). Aynı anda alınan puanların tutarlılığını belirlemek amacıyla Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin içtutarlılığı için KR20 (Kuder-Richardson 20) değeri hesaplanmıştır. Ölçeğin madde analiz sonuçları incelendiğinde düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerleri arasında en düşük değer 0,303 olduğu belirlenmiştir. Testin güvenilirliğini arttırmak için Erkuş (2014) ile Şeker ve Gençdoğan (2014) madde katsayısı 0,20'nin altında olan maddelerin testten çıkarılması gerektiğini belirtmişlerdir. Ancak madde ortalama ile test varyansları incelendiğinde ve toplam madde sayısı da göz önüne alındığında hiçbir maddenin testten çıkarılmamasına karar verilmiştir. Ölçeğin toplam KR20 değerinin .680 olduğu bulunmuştur. Büyüköztürk (2014), psikolojik bir test için güvenilirlik katsayısının .70 ve üzerinde olmasının yeterli olduğunu ifade etmiştir. Ancak madde sayısı ve ölçme aracının türü, güvenilirlik katsayısı için önemli bir faktördür ve geliştirilen Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği altı maddeden oluşmaktadır. Alpar (2014, s.499) 10-15 maddeden oluşan ölçme araçlarında KR20 değerinin .50 gibi düşük bir değere sahip olmasının dahi testin güvenilir olduğunu gösterdiğini belirtmiştir. McMillan ve Schumacher (2001) de KR20 testlerinde elde edilen güvenilirlik katsayısının Croanbach Alfa katsayısına göre daha düşük olduğunu ve özellikle küçük çocuklar ile yapılan araştırmalarda güvenilirlik katsayısının .50 gibi düşük bir değerde olmasının normal ve kabul edilebilir olduğunu ifade etmişlerdir.

Farklı zamanlarda alınan puanların tutarlılığını belirlemek amacıyla Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin test-tekrar test güvenilirliği kapsamında Pearson korelasyon katsayısının 0,532 olduğu saptanmıştır. Bu sonuç, testin zaman içindeki güvenilirliği açısından önemli görülmektedir (Dede & Yaman, 2008). Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'ni oluşturan maddelerin ayırt ediciliğini test etmek amacıyla, ölçeği oluşturan her bir maddenin en yüksek puan alan %27'lik dilimi ile en düşük puan alan %27'lik dilimi t testi analizi ile karşılaştırılmış ve tüm maddelerin ayırt edici olduğu saptanmıştır.

Yapılan tüm geçerlik-güvenirlik analiz sonuçları değerlendirildiğinde geliştirilen Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin 48-72 aylık çocukların sosyal problem çözme becerilerini test etmek amacıyla kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin maddelerine çocukların verdikleri cevaplar doğrultusunda, problem durumu karşısında tercih ettikleri olumlu ve olumsuz sosyal davranış stratejileri incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan çocukların ölçeğin tüm maddeleri için tercih ettikleri davranışlar incelendiğinde, çocukların altı sosyal problem durumu karşısında toplam 817 (%53) olumlu ve 723 (%47) olumsuz sosyal davranış sergilemeyi tercih ettikleri görülmektedir. Bu sonuç doğrultusunda olumlu sosyal davranış stratejileri 16 farklı kategori altında toplanmıştır ve bu kategoriler arasından çocuklar tarafından en çok tercih edilen olumlu sosyal davranışların "Kabul etmek" ($f=212$; %13,7), "Oyuna katılmak" ($f=143$; %9,2), ve "Yetişkinden yardım istemek" ($f=126$; %8,1) olduğu bulunmuştur. Çocukların tercih ettiği olumsuz sosyal davranış stratejileri de 21 farklı kategori altında toplanmıştır ve bu kategoriler arasından en

çok tercih edilen olumsuz sosyal davranışlar “Fiziksel olumsuz tepkiler vermek” ($f=121$; %7,8), “Ağlamak” ($f=107$; %6,9), “Yetişkinine karşı gelmek (otoritesini reddetmek)” ($f=105$; %6,8) olarak belirlenmiştir. Youngstrom, Wolpaw, Kogos, Schoff, Ackerman ve Izard (2000) tarafından yapılan araştırmada, Head Start programına katılan okul öncesi dönemdeki 208 çocuk iki yıl süresince sosyal problem çözme stratejileri incelenmiştir ve çocukların en çok tercih ettikleri olumlu sosyal davranışın “Rica etmek/Lütfen demek” (%57,7), en çok tercih edilen olumsuz sosyal davranışın ise “Çekip/izinsiz almak” (%17,8) olduğu belirlenmiştir. Ocak-Anlıkak ve Dinçer (2009) tarafından yapılan araştırmada 1994 yılında ve 2004 yılında okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların kişilerarası problem çözme becerilerinde farklılaşma olup olmadığı incelenmiştir. Araştırma sonucunda 2004 yılında elde edilen verilere göre çocukların akranlarına karşı ödünç alma ve fiziksel zarar kategorilerini daha fazla tercih ettikleri belirlenmiştir. Kesicioğlu (2015) tarafından yapılan araştırmada, okul öncesi öğretmenler ve ebeveynlerin görüşleri alınarak çocukların yaşadıkları sosyal problem durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre okul öncesi öğretmenlerin çocukların en çok saldırganlık, tehdit, paylaşmamak, etkinliklere katılmamak, ağlamak ve anne-babaya bağımlılık davranışlarını sergilediklerini belirtmişlerdir. Anne-babalar ise çocuklarının en çok saldırganlık, tehdit, ağlamak ve anne-babaya bağımlılık davranışlarını sergilediklerini ifade etmişlerdir. Buna göre bu araştırma sonucunda “Fiziksel olumsuz tepkiler vermek” olumsuz sosyal davranışı, Kesicioğlu (2015) tarafından “saldırganlık” olarak ifade edilmiş ve hem okul öncesi öğretmenleri hem de ebeveynler tarafından çocukların en çok sergiledikleri olumsuz sosyal davranış olarak ifade edilmiştir. Bu sonuç araştırmada elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

Araştırma sonuçları göz önüne alındığında geliştirilen “Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği” kullanılarak farklı sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklere sahip ailelerin çocuklarının sosyal problem çözme becerileri değerlendirilebilir. Sosyal problem çözme becerileri, çocuklara ve ebeveynlerine ilişkin demografik özelliklere göre incelenebilir. Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği kullanılarak olumsuz sosyal davranış sergilediği belirlenen ve sosyal problem çözme becerileri zayıf olan okul öncesi dönemdeki çocuklara ve ailelerine yönelik erken müdahale programları tasarlanabilir. Okul öncesi öğretmenlerin uygulayabileceği öğretim tasarımları geliştirilerek okul öncesi dönemdeki çocukların olumsuz sosyal davranışlarına ilişkin önleyici tedbirler alınabilir.

5. Kaynaklar

- Akkoyun, F. (2005). *Projektif Teknikler*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Alpar, R. (2014). *Spor, Sağlık ve Eğitim Bilimlerinden Örneklerle Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik-Güvenirlilik* (3. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bayhan, P. ve Artan, İ. (2007). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Berk, L. E. (2013). *Çocuk Gelişimi*. (Çev: Bekir Onur ve Ali Dönmez). Ankara: İmge Kitabevi.
- Bredenkamp, S. (2015). *Erken Çocukluk Eğitiminde Etkili Uygulamalar*. (Çev: H. Z. İnan ve T. İnan), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. 20. Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Pastorelli, C., Bandura, A., & Zimbardo, P. G. (2000). Prosocial foundations of children's academic achievement. *Psychological Science*, 11(4), 302-306.
- Carpenter-Rich, E., Shepherd, E. J., & Nangle, D. W. (2008). Validation of the SSRS-T, preschool level as a measure of positive social behavior and conduct problems. *Education and Treatment of Children*, 31(2), 183-202.
- Catron, T. F., & Masters, J. C. (1993). Mothers' and children's conceptualizations of corporal punishment. *Child Development*, 64, 1815-1828.
- Chaloner, W. B. (2001). Counselors coaching teachers to use play therapy in classrooms: The Play and Language to Succeed (PALS) early, school-based intervention for behaviorally at-risk children. (Edt. A. A. Drewes, L. Carey ve C. E. Schaefer). *School-Based Play Therapy*, (s.368-390). New York: John Wiley & Son Ins.
- Çalışır, M. (2008). *Bağlanma Temsilleri İle Depresif Belirtiler Arasındaki İlişki: Güvenli Yer Senaryoları ve Erken Dönem İlişkisel Temalar*: Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çorapçı, F., Aksan, N., Arslan-Yalçın, D., & Yağmurlu, B. (2010). Okul öncesi dönemde duygusal, davranışsal ve sosyal uyum taraması: Sosyal yetkinlik ve davranış değerlendirme-30 ölçeği. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 17, 3-14.
- Dede, Y., & Yaman, S. (2008). Fen öğrenmeye yönelik motivasyon ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 2(1), 19-37.
- Dereli, E. (2008). *Çocuklar için Sosyal Beceri Eğitim Programının 6 yaş çocukların sosyal problem çözme becerilerine etkisi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- DeVellis, R. F. (2014). *Ölçek Geliştirme Kuram ve Uygulamalar*. (Çev. Edt. T. Totan). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Dinçer, F. Ç. (1995). *Anaokuluna devam eden 5 yaş grubu çocuklarına kişilerarası problem çözme becerilerinin kazandırılmasında eğitimin etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Drewes, A. A. (2006). Play-based interventions. *Journal of Early Childhood and Infant Psychology*, 2, 139-156.
- Dubow, E. F., & Tisak, J. (1989). The relation between stressful life events and adjustment in elementary school children: The role of

- social support and social problem-solving skills. *Child Development*, 60(6), 1412-1423.
- Dubow, E. F., Tisak, J., Causey, D., Hryshko, A., & Reid, G. (1991). A two-year longitudinal study of stressful life events, social support, and social problem-solving skills: Contributions to children's behavioral and academic adjustment. *Child Development*, 62(3), 583-599.
- D'Zurilla, T. J., & Nezu, A. M. (1999). *Problem-Solving Therapy: A Social Competence Approach To Clinical Intervention*. New York: Springer Publishing Company.
- Erkuş, A. (2014). *Psikolojide Ölçme ve Ölçek Geliştirme-I Temel Kavramlar ve İşlemler*. 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Furniss, T., Beyer, T., & Guggenmos, J. (2006). Prevalence of behavioural and emotional problems among sixyears- old preschool children. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 41, 394-399.
- Garnezy, N. (1991). Resilience in children's adaptation to negative life events and stressed environments. *Pediatric Annals*, 20(9), 459-466.
- Guilford, J. P. (1954). *Psychometric Methods*. Newyork: McGraw Hill.
- Herrick, S. M., & Elliott, T. R. (2001). Social problem-solving abilities and personality disorder characteristics among dual-diagnosed persons in substance abuse treatment. *Journal of Clinical Psychology*, 57(1), 75-92.
- Howes, C. (1987). Social competence with peers in young children: Developmental sequences. *Developmental Review*, 7(3), 252-272.
- Kazdin, A. E., Siegel, T. C. ve Bass, D. (1992). Cognitive problem-solving skills training and parent management training in the treatment of antisocial behavior in children. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 60(5), 733-747.
- Keltikangas-Järvinen, L. ve Pakaslahti, L. (1999). Development of social problem-solving strategies and changes in aggressive. *Aggressive Behavior*, 25, 269-279.
- Kesicioğlu, O. S. (2015). Investigation of preschool children's interpersonal problem solving skills. *Eğitim ve Bilim*, 40(177), 327-342.
- LaFreniere, P. J., & Dumas, J. E. (1996). Social competence and behavior evaluation in children ages 3 to 6 years: The short form (SCBE-30). *Psychological Assessment*, 8(4), 369-377.
- McMillan, J. H., & Schumacher, S. (2001). *Research in Education: A Conceptual Introduction*. 5. Baskı. England: Longman Publishing.
- McMurrin, M., Duggan, C., Christopher, G., & Huband, N. (2007). The relationships between personality disorders and social problem solving in adults. *Personality and Individual Differences*, 42(1), 145-155.
- McMurrin, M., Egan, V., Blair, M., & Richardson, C. (2001). The relationship between social problem-solving and personality in mentally disordered offenders. *Personality and Individual Differences*, 30(3), 517-524.
- Nezu, A. M., Nezu, C. M., & D'Zurilla, T. (2006). *Solving Life's Problems: A 5-Step Guide To Enhanced Well-Being*. New York: Springer Publishing Company.
- Ocak-Anlıak, Ş. ve Dinçer, Ç. (2009). Çocukların kişiler arası bilişsel problem çözme becerileri zaman içerisinde nasıl bir değişim gösteriyor. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, 37, 71-90.
- Pettit, G. S., Dodge, K. A. ve Brown, M. M. (1988). Early family experience, social problem solving patterns, and children's social competence. *Child Development*, 59(1), 107-120.
- Rubin, K. H., & Krasnor, L. R. (1986). Social-cognitive and social behavioral perspectives on problem-solving, (Edt. M. Perlmutter). *Cognitive Perspectives On Children's Social And Behavioral Development*. The Minnesota Symposia on Child Psychology (Vol. 18, s. 1-68). Hillsdale: Erlbaum.
- Schaefer, C. E. ve Drewes, A. A. (2013). Oyunun ve oyun terapisinin terapötik güçleri (Edt. C. E. Schaefer). *Oyun Terapisinin Temelleri*, (s. 15-25). Ankara: Nobel Akademi Yayınları.
- Sevim, S. A. (2004). Çocuklarının bazı temel alışkanlıkları kazanmalarına ilişkin ana-baba görüşleri. *Eğitim Bilim Toplum*, 2(5), 58-69.
- Sevinç, M. (2005). *Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitiminde Oyun*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Spivak, G., & Shure, M. B. (1985). ICPS and beyond: Centripetal and centrifugal forces. *American Journal of Community Psychology*, 13(3), 226-243.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques*. New Delhi: SAGE Publications.
- Şeker, H., & Gençdoğan, B. (2014). *Psikolojide ve Eğitimde Ölçme Aracı Geliştirme*. 2. Baskı. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve Spss ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Tunaboylu-İkiz, T. (2001). Rorschach Testinin Psikanalitik Yorumu-I. İstanbul: Balam Yayıncılık.
- Uysal, H., Akbaba Altun, S., & Akgün, E. (2010). Okulöncesi öğretmenlerinin çocukların istenmeyen davranışları karşısında uyguladıkları stratejiler. *İlköğretim Online*, 9(3), 971-979.
- Veneziano, L., & Hooper, J. (1997). A method for quantifying content validity of health related questionnaires. *American Journal of Health Behavior*, 21, 67-70.
- Wang, H. T., Sandall, S. R., Davis, C. A., & Thomas, C. J. (2011). Social skills assessment in young children with autism: A comparison evaluation of the SSRS and PKBS. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 41(11), 1487-1495.
- Yılmaz, E. (2012). *60-72 Aylık Çocukların Duyguları Anlama Becerilerinin Sosyal Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Youngstrom, E., Wolpaw, J. M., Kogos, J. L., Schoff, K., Ackerman, B., & Izard, C. (2000). Interpersonal problem solving in preschool and first grade: Developmental change and ecological validity. *Journal of Clinical Child Psychology*, 29(4), 589-602.
- Yurdugül, H. (2005). Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliği için kapsam geçerlik indekslerinin kullanılması. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli.